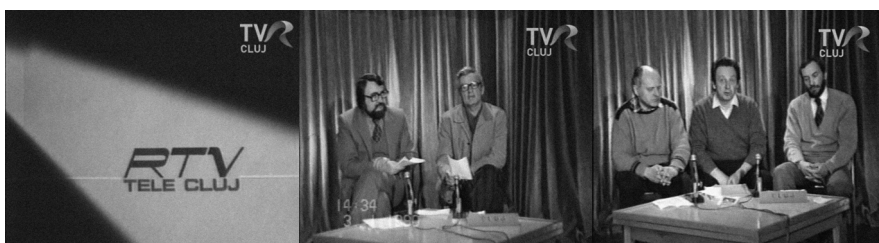


ORBÁN KATALIN

„A TÉVÉ SZÁMOMRA CSÉP SÁNDOR”

A Román Televízió kolozsvári magyar adása első főszerkesztőjének szellemisége

■ „Jó napot kívánok, kedves nézőink, és boldog újévet! Jó napot és boldog újévet kívánunk Önöknek innen, a kolozsvári stúdióból, mondom még egyszer, hiszen olyan jól esik mondani, hiszen olyan régen nem mondhattam már, hogy jó napot kívánok. Emlékeznek, hogy volt egyszer egy magyar adás a tévében, amit öt évvel ezelőtt a zsarnok keze letörölt a képernyőről? De most újra van, és ezután lesz!” – ezek voltak az első szavak a Román Televízió kolozsvári területi stúdiója magyar adásának életében. 1990. január 3-án, a néhány nappal azelőtt már újraindított Kolozsvári Rádió adásai mellett román és magyar nyelven tévéadást is sugároztak a kolozsvári Donáth úti stúdióból. Idén 30 éve annak, hogy útjára indult az ország első regionális közszolgálati televíziója.



Az első adás felvételein román részről Horea Bădescu író (a stúdió első igazgatója), valamint Constantin Colhon mérnök köszöntötték a nézőket. A magyar nyelvű adásrészben Csépp Sándor, Xantus Gábor és Kántor Lajos látható. Csépp meghatódva, ujjaiával V betűt formálva, örömmel mondja, hogy „győzött a forradalom”. Majd miután örömét fejezi ki az iránt is, hogy elindították „ezt a kísérleti adást”, Kántor Lajos irodalmár, az akkori Kolozs Megyei Nemzetmentési Front tagja, a Kolozs Megyei Magyar Demokrata Tanács ideiglenes elnöke, valamint az „új” *Korunk* új főszerkesztője számol be a forradalom utáni napok társadalomszervezői eredményeiről. „El kellene kerülnünk a jövőben, hogy ennyi funkciót halmozzon valaki, nagyon rossz emlékeink vannak ebben a tekintetben, s csak az átmeneti hetek magyarázzák azt, hogy néhány embernek sok mindent kellett és kell vállalnia” – mondta Kántor Lajos az 1990. január 3-i első kolozsvári magyar adás műsorában.

Xantus Gábor operatőrre hárult akkor a feladat, hogy az induló televízió technikai személyzetét bemutassa: „nehéz lenne néhány szóban elmondani az utóbbi napok eseményeit, amelyek itt zajlottak az újjáélelt Kolozsvári Rádió és most már Televízió stúdió falain belül és azon kívül is. Mivel egy nem létező stúdióból sikerült néhány nap alatt egy működő kis helyi adást varázsolniuk kollégáimnak, akik valóban, itt az üvegfal mögött drukkolják végig az első közvetítést. A teljesség igénye nélkül csupán néhányukat említeném meg: Onoriu Atanasiu mérnököt, Ion Flore mérnököt, Mircea Macavei, Radu Negru Aurel, Gherlea, Octavian Dohotaru,

Alexandru Marius, aki épp a kamera mögött ül most ezekben a pillanatokban, és tulajdonképpen az egykori, Kolozsváron működő, úgynevezett 7-es számú televíziós közvetítő kocsij teljes legénységét.”

Előzmények

■ A Román Televízió kolozsvári területi stúdiója létrejöttének előzményeként tartjuk számon ezt a bizonyos 7-es számú televíziós közvetítő kocsit. Íme, a teljes történet időrendi sorrendben:

1972 – a párhatalom Kolozsvárra küld egy közvetítő kocsit, amelynek az a feladata, hogy felvételt készítsen a régióban történő párteseményekről, megünneplésekről. Ioan Flore mérnök 1969-től dolgozott a Román TV bukaresti stúdiójánál, őt bízta meg az intézmény akkori vezetése, hogy csapatot verbuváljon a közvetítő kocsis munkához, és Kolozsvárra költözzön, itt végezze a további munkát. Amint az a vele készült interjúból kiderül: a hatvanas évek végén az egyik öt éves terv keretében dönti el a hatalom, hogy területi stúdiókat hoz létre a Román TV számára. Ezért három darab fehér-fekete adásra alkalmas közvetítő kocsit vásárol Lengyelországból. Az első közvetítő kocsit Kolozsvárnak volt szánva, lefedni az erdélyi régió eseményeit. Érdekesség, hogy a kocsihoz állandó technikai személyzetet és operatőröket utaltak ki, de szerkesztőt, riportert nem, a szerkesztők Bukarestből érkeztek az eseményekre. A másik két kocsit Jászvásár (Iași) és Temesvár kapta, 1972-ben és 1973-ban. Mindhárom csapatnak megvolt a saját körzete, de az interjú szerint ezt nem igazán tartották tiszteletben, sürgősségek szerint osztották be őket, hogy melyiknek hová kell mennie.

1985 – a kommunista hatalom a centralizálás szellemében úgy dönt, hogy bezárja a területi stúdiókat (is), amelyek akkor már a Román Rádió-televízió égisze alatt működtek. Ekkor még együvé számították a Román Rádió kolozsvári területi stúdióját (ami 1954. március 15-én alakult) és az oda kiutalt közvetítő kocsit, amely mobil stúdióként működött. 1985 januárjában állították le a Román Rádió kolozsvári területi stúdiójának adását, április 14-én pedig a közvetítő kocsit is lezárták, amelyet azután visszavittek Bukarestbe. A Donáth út 160. szám alatti Román Rádió-televízió épületében minimális műszaki felszerelés maradt, bármi eshetőségre. Ennek a felszerelésnek, valamint az épületnek őrzésére egy négytagú csapatot tartott meg a felügyelő intézmény, a Rádió és Televízió Igazgatóság (Direcția Radio și Televiziune), amelyhez a műsorszóráshoz szükséges közvetítő állomások, azaz a relék tartoztak. Szintén ekkor állították le a Román TV 1-es csatornáján működő magyar adást és a TVR2-es stúdiót, csak az 1-es maradt működésben, az is napi 2 órással.

1989 – a kényszerszünet után december 22-én közvetít először a Román Rádió kolozsvári stúdiója, a meglévő rádiófrekvencián, amely továbbra is a Rádió és Televízió Igazgatóság (Direcția Radio și Televiziune) hatáskörébe tartozott. A diktátor bukásának hírére összeverődtek a régi munkatársak, és elkezdték az adásokat azokból a szalagokból, amelyeket 1985-ben kimentettek a stúdióból. Gyakorlatilag elfoglalták a Donáth úti stúdiót, ultrarövid hullámon kapcsolatot teremtettek a zsuki adóval, és már a kora esti órákban műsorról jelentkeztek, románul és magyarul is.

– december 25-én szintén a Rádió és Televízió Igazgatóság közbenjárását kérték, hogy megpróbáljanak képi jelet is átjárszani. Az Igazgatóság biztosította a kilövőegységeket (jeladó reléket), amelyek a jelet egyenesen a feleki tetőn található reléállomásra juttatták át, onnan meg a bukaresti Román TV stúdiójába. December 22-e és 25-e között többen is megkeresték a Donáth úti stúdiót, hogy felajánlják saját amatőr kamerájukat (amelyeket a kommunizmus idején rejtegettek) riportok készítésére, sőt a forradalom napjainak kolozsvári eseményein filmezett nyersanyagait is, amelyeket maguk készítettek.

– december 29. – megtörténik az első próba, képi jelet küldenek a feleki reléállomásra.

– december 30. – Feleken keresztül jelet küldenek a bukaresti központi stúdióhoz.

– december 31. – ekkor történt az első élő közvetítés a kolozsvári stúdióból a bukaresti stúdió felé, ahol rögzítették az anyagot, majd a híradóban bejátszották mint a kolozsvári stúdió riportját.

1990 – január 1. és 2. – filmezett anyagok közvetítése a bukaresti stúdióhoz.

– január 3. – az első élő közvetítés kolozsvári stúdióból. Az előző napok sikerin felbuzdulva a kolozsvári rádiósok-tévésék kérték a feleki reléállomás munkatársait, hogy a TVR1-es országos adó akkor még napi kétórás adása után ne tegyék be rögtön az úgynevezett MIRA-t (amit standardizált képnek vagy beállítási képnek nevezünk, amely a közvetítés technikai ellenőrzéséhez szükséges), hanem adják meg a jelet a kolozsvári stúdiónak, hogy folyamatosan közvetíthessen azon a frekvencián Kolozsvárnak és negyven km-es körzetének. A TVR1 kétórás bukaresti adása 14 órakor zárult, Kolozsvár ekkor lépett be élőben egy egyórás műsorral.

– a következő napokon már Bukaresttel egyeztetve folytatták a központi stúdió adását, továbbra is egy órában, általában 14-15 óra között.



Csép Sándor, a főszerkesztő

■ 2015-ben, a kolozsvári tv 25 éves fennállása alkalmával készült dokumentumfilmben megszólaló szerkesztők majdnem kivétel nélkül Csép Sándorral azonosították a Román TV kolozsvári stúdiójának magyar adását. Ő volt az, aki az 1990-es induláskor magyar szerkesztői gárdát verbuvált a magyar nyelvű műsorokhoz, aki 1994-ben, amikor az akkori Rádió-televízió Társaság kettévált, győzködte a rádiós kollégákat, hogy válasszák a televíziózást, hiszen neki a televízió volt a szívügye.

Csép Sándor a kolozsvári rádió munkatársaként kezdte médiamunkási pályáját 1968-ban, majd 1972-től a Román Televízió bukaresti magyar adásának munkatársa. 1985-ben kényszerszünetre küldték őt is, mint a majdnem teljes audiovizuális médiát, majd 1990-től a kolozsvári Rádió-televízió főszerkesztőjeként dolgozott tovább. 1994-ben, a két intézmény szétválása után nyugdíjazásáig a kolozsvári tv magyar adásának volt a főszerkesztője.

Csép Sándor főszerkesztővé válásának is voltak előzményei. Nemhiába ül az első élő adás napján a stúdióban mellette televíziós kollégája, Xantus Gábor, valamint Kántor Lajos.

Xantus Gábor rendező-operatőrnek óriási szerepe volt a kolozsvári rádió újraindításában, valamint a televízió létrehozásában. Ő volt azon kevesek egyike, akiket 1989. december 21-e a Donáth úti stúdióban ért. Az *Erdélyi Figyelő* 2010. január 7-i műsorában a következőket mesélte: „...engem az események itt értek ebben az épületben. Volt ott egy vágószobám, ahol egyedül vágtam egy 16-os dokumentumfilmemet. Úgy csöppentem bele, azokkal a kollégáimmal együtt, akik egy emelettel feljebb dolgoztak, műszakiak, akiknek nem volt egyéb dolguk a stúdió felszámolásától, bezárásától számítva, mint az, hogy vigyázzanak a megmaradt

technikára, törölgessék a port a lezárt magnetofonokról. A forradalom kitörésének első pillanatában megfogalmazódott bennünk, hogy ez itt egy alkalom. Időközben megjött Horea Bădescu, aki majd a stúdió első igazgatója lett. Egy maroknyi ember voltunk itt, egészen addig, amíg néhány óra múlva, december 21-e este, ha jól emlékszem, úgy hat óra után meg nem szállták a stúdiót a katonák. Csőre töltött gépfegyverekkel, minden fordulóban homokzsákokat helyeztek el, éles helyzet volt, egyáltalán nem tudtuk, hogy minek nézünk elébe, fogalmunk nem volt arról, hogy milyen rizikók lehetnek ebben az egészben. December 21-én még bármi történhetett volna, Ceaușescuék akkor még szabadok voltak” – mesélte 1989. december 21-i élményeit Xantus Gábor. „Akkor mi már tudtuk, hogy a rádiót el fogjuk indítani, el is indítottuk. Én egy UHR riportermagnóval megkerestem éjszaka Szabó Gyulát, *A sátán labdáinak* az íróját, vele készült el a Kolozsvári Rádió legelső interjúja. Ez a szalag megvan, őrzöm, s megvan a magnó is, amivel ez készült. Ugyanúgy megvan az a puskatussal szétvert filmfelvevő kazetta is, amit az Astoria és a Horea út sarkán egy katona vert ki a kezemből, miközben én a tömeget filmeztem. Már aznap este megfogalmazódott a televízió gondolata is. [...] A rádiót, persze, műszaki infrastruktúra tekintetében jóval könnyebb volt újraindítani, de tudtuk már akkor, hogy meg kell csinálni a televíziót is. Az úgynevezett építkezés annyit jelentett, hogy egy sima videokábelt bedugtunk egy hihetetlenül amatőr kamerába. Valahogy úgy képzelem ezt el, mint a némafilmgyártás korát, amikor fából vaskarikát kellett fabrikálni. [...] de evidenciaként kezeltük, hogy lesz a kolozsvári rádió-televízióban tévé, és hogy ezen belül lesz magyar adás. [...] és ez jelentette tulajdonképpen a kolozsvári székhelyű, erdélyi első magyar közszolgálati televíziós műsort.”

Xantus Gábor rendező-operatőr előzőleg és majd a változások után is a Román Televízió bukaresti stúdiójának alkalmazottja volt. Az előbb említett és idézett 2010-es tévéműsorban, Csép Sándor jelenlétében mesélte el a következőket, amit majd a 2020. január 7-i műsorban is megerősített: „...amikor a rádióműsor elindult, a hirtelen megválasztott, megjelölt, a szó jó értelmében vett önjelölt igazgató, Horea Bădescu, aki kézbe vette ennek az intézménynek az indulását, felkért engem, hogy legyek a magyar műsorok főszerkesztő-helyettese. Én soha nem törtem vezetői babérokra, de ezt a három napot azért elvállaltam (értsd 1989. december 22–25.), és ha jól emlékszem, december 28-án hívtam fel Csép Sándor volt kollégámat és barátomat, hogy mentsen fel engem ebből a tisztségből, jöjjön és vállalja fel a kolozsvári rádió, majd a tévé magyar adásainak a vezetését.”

Kántor Lajos egy 2015-ben, a kolozsvári televízió 25 éves évfordulójára készült interjúban így emlékezik: „...amikor elindult a kolozsvári tévé, akkor Csép Sándorral meg Xantus Gáborral együtt beszélgettünk, és állítólag, nem tudom, hogy milyen alapon, de én neveztem ki Csép Sándort oda vezetőnek, az RMDSZ alakulásakor, még a Kolozsvári Magyar Demokrata Tanácsnak a vezetőjeként.”

Jelen írásban a televízió kezdeti periódusának történetén túl Csép Sándornak, a kolozsvári kisebbségi adások első főszerkesztőjének szellemiségét szeretném felidézni, azt a szellemiséget, amely – kollégák vallomásai szerint – máig meghatározza a szerkesztőség munkáját. Szellemiségének felidezésére két vele készült interjúra, valamint volt és jelenlegi kollégák emlékezéseire támaszkodom.

1. Korunk, 1990. májusi lapszám

Cseke Péter: Az erdélyi tévékultúra első hónapjai – Beszélgetés Csép Sándorral

■ Ebben, a Román Televízió kolozsvári területi stúdiója kezdeti periódusáról szóló egyik első interjúban megfogalmazódik valójában a regionális közszolgálati televízió szerepkör-meghatározása. A megalakulás utáni első három hónap beszá-

molója ez a cikk, de ennél sokkal több is. Cseke Péter szerkesztő kérdései nem csak a múltra, sokkal inkább a jövőre irányulnak, így Csép Sándor főszerkesztőnek alkalma nyílik megfogalmazni mindazokat a gondolatokat, amelyek ennek az újonnan megalakult médiainstítványnak a szerepére utalhatnak. Hasznosnak ítélem idézni Csép Sándor erre vonatkozó gondolatait a *Korunk* 1990. májusi számából:

- feladatunk a közösségi úgyszeretet, áldozatvállalás,
- a hagyományos erdélyi tolerancia lebegett előttem,
- nem feledkezhetünk meg arról, hogy négy nemzet, hét vallás évszázadokon át megélt itt egymás mellett, létérdekünk, hogy ma is figyelmeztessünk erre,
- az egymás mellett élő kultúrákra, elsősorban a magyar–román irodalmi és művészeti kapcsolatokra építünk,
- mindnyájan ragaszkodunk az identitásunkhoz,
- egyik vezérelvem: mindent szabad, de nem minden használ,
- arra törekedtünk, hogy mi ne dezinformáljunk, ne uszítsunk,
- feladatunk az egymás mellett élő kultúrák bemutatása,
- rendkívül fontos, hogy a román közönség megismerje nézeteinket, értse szándékainkat,
- feladatunk a formálás, az informálás mellett,
- a romániai magyar tévzés egyik legfontosabb funkciója: a közösségi élmény megteremtése,
- feladatunk a pozitív érzelmek keltése, hiszen annak nem lehet negatív hatása.

Kutatásaim azt bizonyítják, hogy ezek az eszmék és a felsorolt funkciók ma is érvényesnek bizonyulnak, az akkor megfogalmazott szellemiség tehát gyökeret eresztett az intézményben.

Ugyanítt beszámol Csép Sándor a technikai, infrastrukturális tudnivalókról is. Beszél arról, hogy a beindulás után harminc állást kért, de csak húszat kapott a kolozsvári rádió és tévé magyar adása számára. Ennyi emberrel kellett lefedni a heti 105 perc tévé-, valamint a napi négyórás rádióadást. A Kolozsvári Televízió-nak összesen heti öt óra adásideje volt a TVR1-es és TVR2-es csatornákon. Első körben mindenki a Rádió-televízió-nál volt alkalmazásban, mind a két médiumnak kellett gyártani (majd csak 1994-ben válik szét a két intézmény, és lesz külön televízió- és külön rádiószerkesztőség). A szerkesztőség feladatát az első hónapokban abban látta, hogy „tűzoltómunkát” végezzenek, odafigyeltek az aktuális, olykor drámai történésekre, és próbálták normális mederbe terelni a konfliktusokat. Ezért, a cikkben leírtak szerint, nagyon sok román nyelvű megszólalás volt a magyar nyelvű riportokban, éppen azért, hogy a többség jól értelmezze a magyarok szándékait. Szintén a Cseke Péter által 1990 májusában jegyzett *Korunk*-szöveg mutat rá arra is, hogy Csép Sándor már a kezdet kezdetén tudta, hogy milyen szerepkört kell ellátnia az intézménynek. Azt nyilatkozta: „nyilvánvaló, hogy higgadtabb társadalmi körülmények között kell kialakítanunk saját arcélünket a hazai társadalmi, politikai, művelődési élet bemutatása és alakítása alapján”. Bemutatása és alakítása – már ekkor tudta a főszerkesztő, hogy nem elég csak informálni a nézőt a mindenkori történésekről, hanem az intézménynek aktív szerepet kell vállalnia a társadalmi élet különböző aspektusaiban, alakítania is kell azt.

Harminc év távlatából elemezve ezt a beszámolót, amely az intézmény első három hónapjáról szól, elmondható, hogy megvalósultak az álmok. Doktori disszertációmban módszeresen is bizonyítom állításomat, miszerint a Román Televízió kolozsvári területi stúdiója adásai révén nemcsak tájékoztat, de aktívan alakítja is az erdélyi közösségi életet. A kezdeti heti öt óra adásidőből mára önálló csatornává fejlődött az intézmény, amely a TVR Cluj logó alatt működik, és amely az első adástól máig megőrizte többnemzetiségű, többnyelvű jellegét. A román adáson kívül magyar, német, zsidó, roma és ukrán kisebbségi műsorok is megtalálhatók a mindenkori műsorrácsban.

2. Stúdióbeszélgetés 2010. január 7. – kolozsvári magyar adás, Erdélyi Figyelő

■ Egy következő és egyben utolsó évfordulós beszélgetés Csép Sándor egykori főszerkesztővel a 2010. január 7-i magyar adásban történt, amikor a stúdió fennállásának 20. évfordulóját ünnepelték. Az ünnepi műsor műsorvezetője Bardocz Sándor volt, akinek meghívottai Csép Sándor egykori főszerkesztő, Xantus Gábor rendező-operatőr, valamint Márkus Etelka szerkesztő, főmunkatárs voltak. Ebből az adásból Csép Sándor gondolatait emelem ki, amely gyakorlatilag folytatása az 1990-es eszméknek, és amely, amint azt majd a későbbiekben a szerkesztőségi gondolatok is tükrözni fogják, egy hatékonyan foganatosított eszmerendszert képeznek. Mindamellet, hogy ebben az interjúban is elhangzanak történeti adatok, elhangzik az is, hogy a televízió létrejöttének gondolata benne volt a levegőben már legalább tíz évvel korábban, azaz az 1980-as évekkel kezdődően. Csép elmondása szerint a bukaresti magyar adás akkori főszerkesztőjével, Bodor Pállal tervezgették már, hogy kellene egy egész napos erdélyi magyar televízió. Ugyanitt elhangzik, hogy kik azok az önkéntesek, akik saját VHS kamerájukat felajánlották az induló televízióknak, és az is, hogy az első VHS lejátszómagról, amelyről adásba játszották a filmezett anyagot, valójában egy bizonyos Mureșan úrnak köszönhető, aki akkor a Megyeközi Vámfelügyelőségnek volt a vezetője, ő adott kölcsön egy elkobozott videolejátszót, amiről adást tudtak közvetíteni.

Csép Sándor ebben a 2010-es interjúban fontosnak tartja megemlíteni, hogy dicséretet érdemel az egész munkaközösség. Mert amikor azt mondta a jelentkező munkatársaknak, hogy a televízió esetében munka van, de státus nincs, a legtöbben úgyszólván vállalták a munkát. Mint elhangzott: volt egy furcsa lélektani helyzet akkor, senki nem gondolt a saját bőrére, annak ellenére, hogy nagyon forró napok, hetek, hónapok voltak azok. A Rádió-televízió ugyanis stratégiai intézménynek számított, mint ahogy nemzetstratégiai státusa van ma is. Az interjúban elhangzottak szerint: „...egy teherautónyi, csőre töltött fegyverrel felszerelt katona jött az emeleten, a folyosókon, akik egy parancsra vártak. Hogy ez a parancs honnan jött, hogy merre kell löni... nem lehetett tudni.” Csép elmondása szerint forradalmi hangulat volt, a fiatal társaság pedig hasonlíthatott az 1848-as forradalmi ifjúsághoz. Akkor fel sem vetődött az, hogy fognak-e fizetni vagy sem, mindenki tudta, hogy éhen nem fog halni, aztán valahogy ki fog alakulni. De rendkívüli elégtétel volt – persze szakmailag, ha nagyon igényes voltál, akkor kevésbé, de lelkileg mindenképp. Az a tény, hogy az üzenetedet el tudtad juttatni magyar nyelven a nézőkhöz, már önmagában megérte – mondta.

Arra a kérdésre, hogy beváltotta-e a rendszerváltás a hozzá fűzött reményeket, Csép a műsorban így válaszolt: „hogyha reményeinket, elvárásainkat, illúzióinkat vetem össze azzal, ami bekövetkezett, akkor azt mondom, hogy csalódtam. De ha összevetem azt, ami ma van, azzal, ami 1989 előtt volt, akkor azt mondom, hogy mégis lépett előre velünk a történelem, hiszen ez az megvalósult. A számunkra nagyon fontos autonómiából, mondjuk, megvalósult az egyházak autonómiája, valamely mértékben a kulturális autonómia is, tehát többnyire már nem Bukarestből mondják meg, hogy mit szabad játszani a színházban, vagy mi hogy alakuljon a művelődési életben. Persze a szabadság a legtöbb, amit adhat önmagának az emberiség, mondta Juhász Ferenc, a költő, és ez a fejlődés nem áll le soha, mert a szabadság végtelen, mint az univerzum. Mindig lesznek elvárásaink s célkitűzéseink a szabadság kiterjesztése, kiteljesítése tekintetében.”

A műsorvezető kérdésére, miszerint mikor érezte először azt, hogy már nem egy összeszedett csapattal, hanem valós televíziós szerkesztőséggel tud dolgozni, Csép így válaszolt: „igyekeztem a küldetésük tudatára ébreszteni azokat a matematikusokat, közgazdászokat, humán értelmiségieket, akik ide kerültek. És arra,

hogy mindenik tarsolyában ott van a marsallbot, s tekintsek úgy a mikrofont és a kamerát, mint egy marsallbotot. Akkor azt hittem, hogy ha megtanulják a szakmát, akkor minden nagyon jól fog menni. Nem is volt nehéz a műfajelméletre megtanítani őket, hogy mi a riport, mi az ankét, mi az interjú, csak utána rájöttem, hogy ez nem elég, kellene egy kis műveltség is. Annak ellenére, hogy az újságírótól nem is várnak túl sokat műveltség tekintetében, mert az újságíró az, aki mindenhez ért, de alapjában semmit sem tud a mélységeiben, azért kell műveltség is – és akkor megpróbáltuk ezeket a hiányosságokat pótolni. Majd miután úgy éreztem, hogy kezdenek művelődni, mert alapvető műveket elolvastak, akkor rájöttem, hogy most már kezd minden jól menni, de igazi életmű ebből a tevékenységből csak akkor alakul ki, hogyha van hozzá megfelelő etika, morál. Az át kell hogy sugározzon a szakmai tudás, műveltségen, mindenben, az erkölcsi tartás, mert csak akkor hiteles a mi munkánk. Az, hogy megszületett a szerkesztőség, kiderült a gyűléseken meg beszélgetések alkalmával, majd azáltal, hogy egyre jobb műsorokat kezdtek készíteni, amit aztán elismertek nemzetközi fesztiválokon, díjakat nyertek, tehát nem csak képzelődtem, tényleg szerkesztőséggé alakult a társaság.”

2015-ben, a 25 éves évforduló ünnepi adásaiban Csép Sándor már nem vehetett részt, 2013. január 16-án elhunyt. De eszmeisége, szellemisége elhangzott a kollégák emlékező szavaiban. A 25 éves évfordulóra készült magyar nyelvű dokumentumfilmben megszólaló szerkesztők, akik még Csép Sándor keze alatt kezdték televíziós pályafutásukat, valamilyen formában utaltak a tőle tanultakra vagy arra a szellemiségre, amit ő képviselt. Az egyik kolléga így kezdte mondanivalóját: „számomra a tévé Csép Sándor”. Mások azt mondták, hogy tőle tanulták meg a közszolgálat fogalmát és azt, hogy hogyan kell szolgálni a közösséget. Ezekből a gondolatokból szerkesztettem meg azt a meghatározást, amely a közszolgálat fogalmára utal, ahogyan azt a Román Televízió kolozsvári stúdiója magyar adásának szerkesztői látják.

A közszolgálati televízió sajátos kommunikációs közeg, amely fontosnak tartja olyan műsorok készítését, amelyek tágítják a nézők látókörét, amelyek tanítják a befogadót, és hasznára válhatnak. A közszolgálati televíziós műsorok sokszínű, fontos és közérdekű témákat feldolgozó anyagok, hitelesek, manipulálásmentesek, őszinték, egy olyan értékrendet közvetítenek, amely által nevelni, formálni hivatottak – mindezt egyszerű és tiszta közlés által. Hangsúlyt fektetnek a hagyományok, a kulturális értékek, a nemzetiségi, nemzeti identitástudat megőrzésére, a teljes közönséget kiszolgálják, vélemény- és ízlésformálók. A közszolgálati tévés munkás alázattal dolgozik, a néző elvárásait tartja elsőrendűnek, célja az értékeket megismertetni, bemutatni, ezekről és a világ történéseiről hitelesen tájékoztatni, ízlést, véleményt, erkölcsöt, értéket formálni, áldozatot hozni azért a közösségért, amelyet műsoraival kiszolgál.

Ez tehát Csép Sándor szellemi hagyatéka, annak az egykori főszerkesztőnek az eszmeisége, aki 1990-ben, az újonnan induló televízió kapcsán adott első *Korunk*-interjúban azt mondta: „sokáig azt hittem, hogy az éterbe kergetett szó *verba volant*. Nem marad meg abból jóformán semmi. De amikor az ember észreveszi, hogy szavai tovább élnek a lelkekben, attól kezdve nyomasztóan hat rá a felelősségérzet. [...] Ha valakiben, akár egy egész közösségben, pozitív érzelmeket keltünk, annak nem lehet negatív hatása. Hiszen megtörténhet – s ezt őszintén remélem –, hogy éppen erre van szükség ahhoz, hogy elinduljon az igazság keresésének útján.”

Epilógus

■ A 30 éves kolozsvári magyar adás már csak emlékeiben idézheti meg Csép Sándor egykori főszerkesztőt. Az idei 30 éves évforduló valójában Csép halálának 7. évfordulóját jelenti. 2020. január 16-án, Csép Sándor halálának évfordu-

lóján a következő gondolatokkal hajtott fejet a szerkesztőség az egykori főszerkesztő emléke előtt:

„A tévé számomra Csép Sándor” (Szabó Csaba)

Sokan vagyunk még a Román TV kolozsvári területi stúdiójában, akik így érünk. 30 év elmúltával is a kolozsvári tévé, azon belül a magyar adás egyenlő Csép Sándor nevével. Az ő jellegzetesen megragadó hangját hallották először a nézők a kolozsvári tévé adásában. Ez a markáns hang és markáns megjelenés végleg rányomta bélyegét arra, amit ma kolozsvári magyar adásnak hívunk. Amellett, hogy főszerkesztőként igazgatta a Román Rádió-televízió, majd 1994-től nyugdíjazásáig a különvált Román Tv kolozsvári magyar adását, számos értékes dokumentumfilmet készített, valamint riporterként is dolgozott. Abból, ahogy riportjait, interjúit készítette, ma is szakmát tanulhatunk. A televíziós tevékenysége mellett a BBTE újságírás szakán oktatót is. Nagy figyelmet fordított arra, hogy a televízióhoz kerülő fiatal riportereket felkészítse, szakmai tudását velük is megossza. Erre vonatkoznak a következő gondolatai, amelyekkel épp riporter állásra válogatott a televízióhoz a jelentkezők közül.

„A tervem az volt, hogy átadjam a hallgatóknak mindazt, amit én az elmúlt negyed évszázad alatt erről a hivatásról megtanultam, és hogy igyekezzem azon, hogy ők is hasznosíthassák mindazt, azokat a titkokat, amelyekre rájöttem menet közben. Mert hát nekünk nem volt olyan szerencsénk, hogy újságírói főiskolát végezzünk. Valahonnan mindnyájan jöttünk, ki ilyen, ki amolyan pályáról, aztán lett belőlünk ilyen vagy amolyan újságíró.” (Részlet az 1994-ben rögzített riporter kerestetik válogatóból – TVR Cluj archívum.)

Csép Sándor nyugdíjasként is emblemikus alakja volt a magyar adásnak. Több műsorban is felbukkant, a Délután címűnek például meghívott műsorvezetője volt. Nagyon sok műsor, adás őrzi Csép Sándor arcát és hangját a Román TV kolozsvári területi stúdiójának szalagtárában. Nagyon sok volt és jelenlegi kolléga köszönheti neki televíziós karrierjét, szakmai tudását. Csép Sándorról valójában nem is lehet múlt időben beszélni. Csép Sándor van, ő a kolozsvári magyar adás, őt ünnepeljük tehát most, 30 éves évfordulónkon. És köszönjük neki azt, hogy vagyunk.

■ HIVATKOZÁSOK

A Román TV honlapja: www.tvr.ro.

25 éves a Román TV kolozsvári stúdiója, dokumentumfilm. https://www.youtube.com/watch?v=QpA_JqmMvsQ

A Román TV kolozsvári stúdiójának az elmúlt 29 évet ünneplő emlékműsora. <https://www.youtube.com/watch?v=muAhibeVR-o>

http://www.tvr.ro/istoric-alb-negru-si-color_2223.html#view

<https://www.youtube.com/user/ErdelyiFigyelo>

A Román TV kolozsvári stúdiójának archívuma – dokumentumok, videokazetták, TVR Styleguide, Pacht identitáse TVR Cluj, hír-scriperek, statisztikák, jelentések – Kolozsvár, Donáth út 160. szám.

Interjú Ioan Flore volt főmérnökkel. Dátum: 2019.01.22. – a szerző birtokában.

Interjú Xantus Gáborral. Műsor: Erdélyi Figyelő, 2020. január. 13. <https://www.youtube.com/watch?v=gzDXbBn5YU8>, TVR Cluj archívum.

Interjú Kántor Lajossal, 2015 – TVR Cluj archívum. https://www.youtube.com/watch?v=aDK_KzVbjFI

Beszélgetés Csép Sándorral. Cseke Péter: *Az erdélyi tévékultúra első hónapjai*. Korunk 1990/5. 610-615.

Csép Sándor halálának 7. évfordulójára írt megemlékezés. Elhangzott: Erdélyi Figyelő, 2020. január 16. Szerkesztő: Orbán S. Katalin. Átirat – TVR Cluj archívum.